

*Preek van 4 september 2016
gehouden in De Morgenster in Papendrecht
door Piet van Die*

ER ZAL GEEN VREDE ZIJN

*Een zegenwens ligt op hun lippen,
maar in hun hart verbergt zich een vloek. (Psalm 62,5)*

Geknapt

De meeste mensen zijn van elastiek. Ze hebben het vermogen om mee te rekken als de omstandigheden dat vragen. Maar er kan een moment komen dat de rek eruit is. Dat er iets in hen knapt. En dat is kennelijk gebeurd bij de dichter van de Psalm. En de oorzaak is niet een ziekte of een ramp. Het zijn mensen. Zij zijn een ramp voor hem gebleken. Ze hebben hem geziekt. Gekleineerd. Onderuit gehaald. Als één man hebben zij hem tot mikpunt van hun gesar gemaakt. En nu is er iets in hem kapot gegaan. Je voelt de woede van de machteloosheid achter de woorden. De bitterste klacht is nog wel deze: dat ze zich zo goed en vroom voordoen. Maar ondertussen. In hun hart huist een vloek.

Laat ik meteen even de mediator spelen. We horen nu alleen van één kant over de zaak. De andere partij hoor je niet. Dan ben je geneigd om met het verhaal mee te gaan. Om je aan de kant van de geplaagde te plaatsen. Maar de werkelijkheid is altijd ingewikkelder. Ingewikkelder ook dan het gezegde: 'Waar twee kijven, hebben er twee schuld.' Maar laten we voor het moment maar even vaststellen: we horen het verhaal van één kant. Wanneer we de andere kant zouden horen, werd ons beeld vast bijgesteld.

Grimmige taal

Maar als we dat gezegd hebben, luisteren we weer naar de Psalmist. Hij heeft niet alleen het vertrouwen in bepaalde mensen verloren, zijn vertrouwen in alle mensen is er aangegaan. '*Niets dan lucht zijn de kinderen van Adam, niets dan een leugen de mensenkinderen.*' - 'Nou, nou, niet te hard van stapel lopen,' denk je dan misschien, 'draaf je nu niet een beetje door?' Maar wanneer we de stethoscoop van de empathie op zijn hart zetten, hoor je de diepe gekwetstheid.

Psalm 62 is een voorbeeld van hoe het mis kan gaan tussen mensen. Je komt het in de Psalmen wel meer tegen. Er wordt regelmatig gesproken over vijanden. Grimmige taal kun je er horen. Taal die wij niet zo bij het geloof vinden passen. Want gaat het in het geloof niet om liefde en vergeving en verzoening? Ja, maar laten we daar in vredesnaam (!) geen goedkope boodschap van maken. Je kunt die boodschap ook gebruiken om je de problemen van de ander ook mee van het lijf te houden. Vrede en verzoening zijn zo gemakkelijk niet. Eén aflevering 'Rijdende rechter' kijken is voldoende om dat te zien.

De ervaring van een dichter

En denk ook niet te snel dat zoiets jou niet zal overkomen. Een conflict is zo geboren. Het motto van deze preek is 'Er zal geen vrede zijn'. Niet bepaald een troostende en inspirerende titel voor een preek. Maar ik heb hem van een dichter (Auden). Een gelovige dichter. Het sleutelwoord in zijn leven en werk was 'agape' – liefde. En toch schreef hij één gedicht met de titel 'Er zal geen vrede zijn'.

Het was nadat hij voor de zoveelste keer was neergesabeld door mensen uit de pers. Misschien speelde zijn homoseksualiteit ondergronds ook nog een rol, want in die tijd was de discriminatie op dat punt alomtegenwoordig. Hoe dan ook, hij moest tot zijn spijt concluderen dat er onder veel mensen kwaadwillendheid is. En hoe goed je het zelf ook bedoeld, ze zullen niet veranderen. Je wilt wel vrede, maar er zal geen vrede zijn.

Zachte heelmesters

Ik vind dat een les voor iedereen die de zachte kracht van het geloof te snel gebruikt om de rauwe kant van het leven toe te dekken. Jezus zei wel: 'Heb uw vijanden lief'. Maar hij bedoelde daarmee niet: dan zullen ze vast wel bijdraaien. En hij bedoelde ook niet: probeer vrienden met hen te worden. En hij bedoelde zeker niet: dek hun gedrag maar toe met de mantel der liefde en stap er maar overheen. Hij bedoelde: ga niet mee in hun gedrag, laat je niet besmetten, laat niet meetrekken in een proces dat voert van kwaad tot erger.

De zondaar liefhebben betekent nog niet de zonde goedpraten. Wanneer dat wel gebeurt wordt de christelijke boodschap ongewild een manier om het kwaad te laten voortwoekeren. Zachte heelmesters maken stinkende wonden.

Voorzover

Er staat in een van de brieven van Paulus een prachtige zin. Hij luidt: 'Stel, voorzover het in uw macht ligt, alles in het werk om met alle mensen in vrede te leven.' Met alle mensen in vrede – het ideaal van God. Wat zou de wereld er dan mooi uitzien. Maar Paulus zette in een bijzinnetje een ontzuochterend voorbehoud: 'voorzover het van u afhangt'. Het kan niet alleen van één kant komen.

Relaties zijn als een brug tussen twee oevers. Maar aan die brug moet van twee kanten gebouwd worden. Als er alleen van één kant van de brug gebouwd wordt, dan stort dat gedeelte ergens over de helft bij gebrek aan een steunpunt op de andere oever in. En soms lukt het misschien wel om elkaar over het water heen te bereiken, maar is de brug met weinig overtuiging gebouwd en stort de zaak alsnog in. Of de ander wil dat je de brug alleen gebruikt om naar zijn kant te komen en is hij in jouw kant niet echt geïnteresseerd. Dan zal de brug op den duur ook niet bewandeld worden. Echte vrede zal er niet zijn. Hoogstens een staakt-het-vuren.

Ouderen

Wat kan er veel mis gaan in het leven! Wat is het met elkaar leven soms toch ingewikkeld! Mensen die voor elkaar bestemd zijn tot zegen, worden voor elkaar een vloek. Je zou er ontelbare voorbeelden van kunnen noemen. Maar het meest trieste voorbeeld vind ik ouderen die in een verzorgingshuis of verpleeghuis moeten gaan wonen, maar die door medebewoners worden buitengesloten of zelfs gepest. Bij pesten denken we al snel aan kinderen. Of aan collega's op het werk. Maar het komt ook voor onder ouderen.

Hoe tragisch is dat: om oud-geworden nog het slachtoffer te worden van een pikorde die zich tegen jou richt. Je bent al kwetsbaar, maar nu wordt je eenzaamheid nog eens verhevigd door een groep die zich van je af of zelfs tegen je keert. Hoe triest is het niet dat ouderen die geleerd zouden moeten hebben van het leven, vervallen in ordinair uitsluitingsgedrag. Maar ook de gedachte dat ouderdom vanzelf wijsheid met zich meebrengt wordt door de werkelijkheid vaak hard geloochenstraft. Wijsheid komt niet altijd met de jaren.

Je schaduwzijde

Ieder mens draagt een schaduwzijde bij zich die zich des te harder doet gelden naar de mate waarin je dat niet beseft. Vergelijk die schaduwzijde met je rug. Die zie jij zelf niet, maar een ander wel. En ongemerkt heb je een ander je rug toegekeerd. De dichter van Psalm 62 zag alleen maar ruggen, schaduwzijden van mensen. Zelfs zozeer dat hij alle vertrouwen in mensen had verloren. Was hij zozeer gekwetst door mensen?

Toen zag ik het tijdens het maken van deze preek ineens staan. Ik had zelf de Psalm ietwat verkeerd gelezen. Ik had hem gelezen alsof er stond: 'Zij willen *mij* van *mijn* hoogte storten.' Maar er staat: 'Zij willen *hem* van *zijn* hoogte storten.' *De dichter had het niet over zichzelf, maar over een ander.* Hij trok zich het lot aan van een medemens! En daar zit ineens een glimp van licht: hier is iemand aan het woord die zich niet laat meeslepen door groepsgedrag. Hij durft er tegenin te gaan. Hij neemt het op voor de eenling. Hij geeft stem aan wie misschien zelf geen stem meer heeft. Het evangelie in een donkere Psalm.

Gelovigen

Maar dat hij zich keert tegen mensen met een zegenwens op hun lippen stelt niet gerust. Kennelijk spreekt hij over gelovigen. Gelovigen vormen dus geen reservaat van goede of goedbedoelende mensen in een verder boze buitenwereld. Dat is de spiegel die de Psalm ons voorhoudt. Geen leuke boodschap. Maar het leven is niet alleen maar leuk. Ook onder gelovigen komen conflicten voor. Je komt er staaltjes van hartelijkheid en medeleven tegen, maar ook manipulatief gedrag en kwaadsprekerij. Wanneer je dat overgiet met de saus van een idealistische boodschap, wordt het er echt niet beter van.

Maar het gaat toch om liefde in de Bijbel? Ja, maar dat staat nu juist in de Bijbel omdat het zo moeilijk is. Maar om ons er blijvend aan te herinneren hoe moeilijk het is, staan ook Psalmen als deze in de Bijbel.

Bidden

Toen ik begon als dominee, was ik vol idealisme. Je wilt iedereen helpen. En je denkt ook iedereen te kunnen helpen. Maar na een aantal jaren moest ik onder ogen zien: er zijn ook mensen die niet te helpen zijn. Zo zijn er ook relaties die niet meer te helen zijn. Maar of je daar vrede mee kunt hebben? Natuurlijk niet.

Je hebt ze wel die zeggen: 'Ik ben er helemaal klaar mee.' Ze bedoelen te zeggen: ik heb het hoofdstuk met hem of haar afgesloten en heb er geen last meer van. Maar dat is meestal grootsprekerij. Je kunt er nooit echt vrede mee hebben. En dat is maar goed ook. Het toont dat je een geweten hebt.

Daarom nog één keer terug naar de Psalm. Die dekt de rauwe werkelijkheid niet toe, maar het lied besluit met God. Bij Hem is ontferming. De brug tussen mensen loopt soms alleen maar via God. Als een ander niet meer met jou door één deur kan, kun je altijd nog voor hem of haar bidden. 'Bid voor wie jou vervolgen,' leerde Jezus. Daarmee kan ook degene bedoeld zijn wiens gezicht nog in je hoofd rondspookt en met wie geen vrede is. Voor zo iemand bidden is niet gemakkelijk, nee. Maar daarom staat het in de Bijbel. Als het simpel was, hadden we het zelf wel bedacht.

Welkomstwoord door de ouderling

Hartelijk welkom in deze dienst: u hier in de kerkzaal en u die met ons verbonden bent via internet of kerkteléfono.

Voorganger in deze dienst is ds. Piet van Die. Het orgel wordt bespeeld door Henk Groeneweg. Het thema van deze dienst is: *Er zal geen vrede zijn*. En dat naar aanleiding van Psalm 62 die wij vanmorgen lezen.

Vanmiddag is er om 17.00 uur in deze kerk ook weer dienst. In de serie diensten over kleine profeten zal dan Micha centraal staan.

Namens de kerkenraad wens ik u een gezegende dienst. We beginnen de dienst nu met een moment van stilte om ons voor te bereiden.

(blijven staan tot organist inzet)

Over de dienst

Gedachtenis: Jan Visser.

Géén gesprekje met kinderen. Startmoment

Psalm. Grimmige taal. Vijanden. Liever overslaan. 'Feel good'-verhalen. Maar leven niet altijd 'goed gevoel'. Vandaag gaat het over conflicten, aangetaste of zelfs verbroken relaties, over wat er kapot kan gaan tussen mensen.

Bij Guernica

1937. Burgeroorlog. Franco tegen Republikeinen. Om weerstand te breken: Guernica gebombardeerd, door Italiaanse en Duitse bommenwerpers. Eerste terreurbombardement.

Niet enige. Meest recente Aleppo.

Indringend schilderij. Beesten in doodsnoed. Links vrouw met kind. Rechts ook zo'n figuur. Schreeuwend naar de hemel.

Wij: waarom? Hoe is de zee van ellende te rijmen met de boodschap van ene God van liefde? In verlegenheid. In onmacht. Die verlegenheid en onmacht krijgen stem in het kyriëgebed. Maar tegelijk houden wij niet op om onszelf geloof, hoop en liefde te binnen te zingen – niet alleen voor onszelf, maar ook voor onze wereld. We zingen ons glorialied:

Gedachtenis

Op 23 augustus overleed onze broeder in Christus Jan Visser, P.C. Hoofllaan 115. Hij werd 85 jaar. Hij was een bedachtzaam en zorgzaam mens. Zijn bedachtzaamheid uitte zich in zorgvuldig gekozen woorden. Zijn kinderen groeiden op met gevleugelde woorden als 'Ga met God, dan ga je nooit alleen' of (als een van de kinderen vertelde dat hij of zij een vriend of vriendin had) 'Is het ook een schaapje van de Heer?' Toch sprak hij niet zo gemakkelijk over hoe hij zelf dan wandelde met God. Zijn geloof zat vooral in wat hij deed en hoe hij de dingen deed. Hij voelde zich erg betrokken bij het lot van vluchtelingen en deed daarvoor veel werk. En in zijn werk als directeur van het postkantoor konden mensen die in de problemen waren, rekenen op zijn warme betrokkenheid en hulp. Zorgzaam was hij ook voor zijn vrouw Emmy. Toen zij kwetsbaar werd, werd hij haar mantelzorger. Totdat hijzelf broos werd. Een paar maanden geleden moest hij een aantal weken in een verpleeghuis verblijven. Hij knapte gelukkig weer op, maar bleef nu zelf ook kwetsbaar. Toch probeerde hij zo goed en kwaad als het ging er weer wat van te maken. 'Tel uw zegeningen één voor één' stond er boven de kaart. En die zegeningen waren er. Hij en Emmy mochten 62 jaar bij elkaar zijn en genieten van kinderen en kleinkinderen. Hij laat een lege plek achter. In de dienst lazen we het verhaal over de wijze man die zijn huis bouwde op de rots – in het evangelie de mens die de woorden van Jezus hoort en doet. We bidden zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen kracht van de Allerhoogste toe.

We gedenken als gemeente Jan Visser nu met het zingen van: Lied 885: 1 en 2. Tijdens het zingen van dat lied zal het kruisje met zijn naam door zoon Jan aangebracht worden op ons gedachtenisbord.

Pastorale mededelingen

Zieken

Dankzegging: Alie van Beekhuizen

De bloemen uit de kerk gaan na de middagdienst, vergezeld van onze hartelijke groet, naar mevr. Wijnie Wiltschut, P.J. Oudstraat 20.

Geboren op 30/8: Lieve Joke, dochter van Henk en Patty van Hemert, Visschersbuurt 17.

Dankzegging en voorbeden

Vader in de hemel,

Voor hen die leven met gebroken relaties. Ouders die hun kinderen niet meer zien. Kinderen die onbegrepen zijn door hun ouders. Partners die elkaar niet vast konden houden. Collega's met onverenigbare karakters. Mensen wier vriendschap stukliep. Zoveel breekt onder onze handen af. We leggen voor U neer die dingen waarin we gewild of ongewild tekortschoten jegens anderen. Zo bidden en zingen wij...

We bidden voor ieder in wier leven het overlijden van Jan Visser een gat heeft geslagen. Zijn vrouw Emmy, zijn kinderen, kleinkinderen. Ook als wij het goed hebben met elkaar en in vrede leven, moeten we eens elkaar loslaten. Zo blijft ons leven altijd onvoltooid. Voltooit U het dan in uw nieuwe wereld. Draag tot die tijd hen die achterbleven, zo bidden en zingen wij...

We danken voor mensen die elkaar vinden. Voor vriendschappen die nooit zullen overgaan. Voor mensen die in elkaar een geliefde zien voor het leven. Voor liefde en tederheid in gezinnen. Voor elk nieuwgeboren kind, zoals Lieve Joke. Dat zij mag opgroeien in vrede en vreugde.

We danken U samen met Alie van Beekhuizen voor de tijd die haar nog werd gegeven. Voor de liefde en vriendschap die ze mag delen en vieren op haar verjaardag. Al breekt veel ons af bij de handen, veel wordt ons weer in handen gegeven. Dat wij het koesteren en bewaren. Zo bidden en zingen wij...

(Stil gebed)

Onze Vader...